

Représentant les avocats d'Europe
Representing Europe's lawyers

KODEKS ETYKI PRAWNIKÓW EUROPEJSKICH

Conseil des barreaux européens - Council of Bars and Law Societies of Europe - Rada Adwokatur i Stowarzyszeń
Prawniczych Europy
międzynarodowe stowarzyszenie non-profit
Avenue de la Joyeuse Entrée 1-5 B-1040 Bruxelles - Tel. +32 (0)2 234 65 10 - Fax. +32 (0)2 234 65 11/12 - Email. ccbe@ccbe.org - www.ccbe.org

Niniejszy Kodeks Etyki Prawników Europejskich został pierwotnie przyjęty na Sesji Plenarnej CCBE w dniu 28 października 1988 r. Zmiany w treści dokumentu wprowadzono na Sesjach Plenarnych CCBE w dniach 28 listopada 1998 r., 6 grudnia 2002 r. oraz 19 maja 2006 r. Kodeks obejmuje Memorandum Wyjaśniające, które zostało zaktualizowane na Sesji Plenarnej CCBE w dniu 19 maja 2006 r.

Redakcja: CCBE
Avenue de la Joyeuse Entrée, 1-5 – B-1040 Brussels
Tel.: +32 (0)2 234 65 10 - Faks: +32 (0)2 234 65 11/12
E-mail: ccbe@ccbe.org - <http://www.ccbe.org>

Spis treści

1. PREAMBUŁA.....	4
1.1. Rola prawnika w społeczeństwie	4
1.2. Charakter Zasad Etyki Zawodowej.....	4
1.3. Cel Kodeksu.....	5
1.4. Zakres stosowania <i>ratione personae</i>	5
1.5. Zakres stosowania <i>ratione materiae</i>	5
1.6. Definicje.....	6
2. ZASADY OGÓLNE	6
2.1. Niezależność	6
2.2. Zaufanie i prawość osobista.....	7
2.3. Poufność.....	7
2.4. Poszanowanie dla zasad innych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych	7
2.5. Zajęcia niedopuszczalne	8
2.6. Reklama osobista	8
2.7. Interes klienta.....	8
2.8. Ograniczenie odpowiedzialności prawnika wobec klienta	8
3. STOSUNKI Z KLIENTAMI	9
3.1. Przyjmowanie i anulowanie zleceń.....	9
3.2. Konflikt interesów.....	9
3.3. <i>Pactum de quota litis</i>	10
3.4. Regulowanie honorariów	10
3.5. Wpłata zaliczek.....	10
3.6. Udział w honorarium osób niebędących prawnikami.....	10
3.7. Koszty postępowania i dostępność pomocy prawnej z urzędu.....	11
3.8. Środki klientów	11
3.9. Ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej.....	12
4. STOSUNKI Z SĄDAMI.....	12
4.1. Zasady właściwego postępowania w sądzie	12
4.2. Uczciwe prowadzenie postępowania	12
4.3. Zachowanie przed sądem	12
4.4. Informacje nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd.....	12
4.5. Rozszerzenie na arbitrów itp.....	12
5. STOSUNKI MIĘDZY PRAWNIKAMI.....	12
5.1. Poczucie wspólnoty zawodowej	12
5.2. Współpraca między prawnikami z różnych Państw Członkowskich.....	13
5.3. Korespondencja między prawnikami.....	13
5.4. Opłaty za polecenie	13
5.5. Kontakty ze stroną przeciwną	13
5.6. (Skreślono decyzją Sesji Plenarnej w Dublinie w dniu 6 grudnia 2002 r.)	14
5.7. Odpowiedzialność za honoraria	14
5.8. Stały rozwój zawodowy	14
5.9. Spory pomiędzy prawnikami z różnych Państw Członkowskich	14
MEMORANDUM WYJAŚNIAJĄCE	15

1. PREAMBUŁA

1.1. Rola prawnika w społeczeństwie

W społeczeństwie opartym na poszanowaniu prawa prawnik pełni szczególną rolę. Jego obowiązki nie ograniczają się do sumiennego wypełniania zadań wyznaczonych mu w zakresie dozwolonym przepisami prawa. Prawnikiem winien służyć interesom sprawiedliwości, a także podmiotom, które powierzyły mu dochodzenie i ochronę swoich wolności i praw, przy czym ma obowiązek nie tylko bronić interesów klientów, ale także służyć im poradą. Szacunek dla pracy wykonywanej przez prawnika leży u podstaw praworządności i demokratycznego społeczeństwa.

Rola prawnika nakłada na niego zatem szereg zobowiązań o charakterze prawnym i moralnym (często z pozoru wzajemnie sprzecznych) w stosunku do:

- klienta;
- sądów oraz innych organów, przed którymi prawnik broni praw klienta lub występuje w jego imieniu;
- zawodu prawnika w ogóle, a w szczególności każdego innego przedstawiciela zawodów prawniczych;
- społeczeństwa, dla którego istnienie wolnego i niezależnego zawodu związanego poszanowaniem dla zasad ustanowionych przez samych jego przedstawicieli jest podstawowym środkiem ochrony praw człowieka w obliczu władzy państwowej oraz innych interesów społeczeństwa.

1.2. Charakter Zasad Etyki Zawodowej

1.2.1 Zasady etyki zawodowej mają na celu, poprzez ich dobrowolne przyjęcie przez tych, do których mają zastosowanie, zapewnienie właściwego wypełniania przez prawnika funkcji uznanej za niezbędną we wszystkich społeczeństwach cywilizowanych. Nieprzestrzeganie tych zasad przez prawnika może skutkować nałożeniem sankcji dyscyplinarnych.

1.2.2 Zasady poszczególnych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych wywodzą się z ich tradycji. Zostały przystosowane do organizacji i zakresu działań zawodowych w konkretnych Państwach Członkowskich, a także do ich procedur sądowych i administracyjnych oraz przepisów prawa. Nie jest ani możliwe, ani pożądane, aby rozpatrywać je w oderwaniu od kontekstu środowiskowego, nie należy również podejmować prób stosowania na poziomie ogólnym zasad, które ze swej natury nie posiadają takiego zastosowania.

Niemniej jednak zasady poszczególnych adwokatów i stowarzyszeń są oparte na tych samych wartościach i w większości przypadków wyrastają z tych samych podstaw.

1.3. Cel Kodeksu

- 1.3.1. Postępująca integracja w ramach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmożona działalność transgraniczna prawników na terenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego zrodziły konieczność zdefiniowania w interesie publicznym zasad wspólnych dla wszystkich prawników z EOG, niezależnie od ich przynależności do konkretnych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych, w zakresie ich działalności transgranicznej. Jednoznaczne określenie takich zasad ma także na celu złagodzenie skutków „podwójnej deontologii” wynikających z postanowień art. 4 i art. 7 ust.2 Dyrektywy 77/249/EWG oraz art. 6 i 7 Dyrektywy 98/5/WE.
- 1.3.2. Organizacje reprezentujące zawody prawnicze za pośrednictwem CCBE postulują, aby zasady określone w poniższych artykułach:
- zostały uznane za obecne wspólne stanowisko wszystkich adwokatów i stowarzyszeń prawniczych Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego ;
 - zostały przyjęte, w możliwie najkrótszym terminie, zgodnie z procedurami krajowymi lub EOG, jako zasady obowiązujące w odniesieniu do działalności transgranicznej prawników w obrębie Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
 - były uwzględniane przy zmianach krajowych zasad deontologii i praktyki zawodowej celem ich stopniowej harmonizacji.

Ponadto, organizacje prawnicze postulują, aby w miarę możliwości zasady deontologii i praktyki zawodowej były interpretowane i stosowane w sposób zgodny z zasadami określonym w niniejszym Kodeksie.

Po przyjęciu zasad określonych w niniejszym Kodeksie Postępowania za obowiązujące w odniesieniu do działalności transgranicznej, prawnicy będą zobowiązani do przestrzegania zasad postępowania określonych przez ich rodzime adwokatury lub stowarzyszenia prawnicze w takim zakresie, w jakim są one zgodne z zasadami niniejszego Kodeksu.

1.4. Zakres stosowania *ratione personae*

Poniższe zasady mają zastosowanie do prawników zgodnie z definicjami zawartymi w Dyrektywach 77/249/EWG i 98/5/WE oraz prawników z organizacji będących członkami obserwatorami CCBE.

1.5. Zakres stosowania *ratione materiae*

Bez uszczerbku dla działań zmierzających do postępującej harmonizacji zasad deontologii lub praktyki zawodowej, mających zastosowanie wyłącznie

na terenie poszczególnych Państw Członkowskich, poniższe zasady mają zastosowanie do działalności transgranicznej prawników w obrębie Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Działalność transgraniczna oznacza:

- (a) wszelkie kontakty zawodowe z prawnikami z Państw Członkowskich nie będących państwem danego prawnika; oraz
- (b) działalność zawodową prawnika na terenie Państwa Członkowskiego nie będącego państwem tego prawnika, niezależnie od tego czy prawnik fizycznie się w nim znajduje.

1.6. Definicje

W niniejszym Kodeksie:

„Państwo Członkowskie” oznacza państwo będące członkiem Unii Europejskiej lub każde inne państwo, którego zawodów prawniczych dotyczy art. 1.4.

„Państwo Członkowskie pochodzenia” oznacza Państwo Członkowskie, w którym prawnik uzyskał uprawnienia do posługiwania się tytułem zawodowym.

„Przyjmujące Państwo Członkowskie” oznacza każde inne Państwo Członkowskie, w którym prawnik prowadzi działalność transgraniczną.

„Właściwe władze” oznaczają organizacje zawodowe lub władze konkretnego Państwa Członkowskiego odpowiedzialne za określenie zasad etyki zawodowej oraz stosowanie środków dyscyplinarnych wobec pracowników.

„Dyrektywa 77/249/EWG” oznacza dyrektywę Rady 77/249/EWG z dnia 22 marca 1977 r. mającą na celu ułatwienia skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług.

„Dyrektywa 98/5/WE” oznacza dyrektywę 98/5/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z dnia 16 października 1998 r. mającą na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w Państwie Członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych.

2. ZASADY OGÓLNE

2.1. Niezależność

- 2.1.1 Różnorodność obowiązków, które musi wypełniać prawnik, wymaga od niego absolutnej niezależności, wolności od wpływów – zwłaszcza tych, które

mogą wynikać z jego osobistych interesów lub nacisków z zewnątrz. Taka niezależność jest równie konieczna dla zaufania do działań wymiaru sprawiedliwości, jak bezstronność sędziego. Prawnik musi zatem unikać wszelkich ograniczeń własnej niezależności i nie odstępować od swych norm zawodowych w celu zadowolenia klienta, sądu lub stron trzecich.

- 2.1.2 Niezależność taka jest ważna zarówno w sprawach niespornych, jak i w sporach sądowych. Porada udzielona klientowi przez prawnika jest bezwartościowa, jeśli miała na celu zyskanie poklasku, służenie własnym interesom lub była reakcją na naciski z zewnątrz.

2.2. Zaufanie i prawość osobista

Stosunek oparty na zaufaniu może się wytworzyć jedynie, gdy osobisty honor, uczciwość i prawość prawnika nie pozostawiają żadnych wątpliwości. Dla prawnika te tradycyjne cnoty są obowiązkiem zawodowym.

2.3. Poufność

- 2.3.1. Istota roli prawnika polega na tym, że od klienta powinien on uzyskać informacje, których klient nie ujawniłby nikomu innemu, i że takie informacje zostaną przekazane na zasadach zachowania poufności. Bez takiej pewności nie może być mowy o zaufaniu. Zachowanie poufności jest zatem pierwszorzędym i fundamentalnym prawem i obowiązkiem prawnika.

Obowiązek zachowania poufności przez prawnika służy interesom wymiaru sprawiedliwości, a także interesom klienta. Obowiązek ten ma zatem prawo do szczególnej ochrony ze strony Państwa.

- 2.3.2. Prawnik zachowa poufny charakter wszelkich informacji, które staną się mu znane w trakcie wykonywania działalności zawodowej.
- 2.3.3. Zobowiązanie do zachowania poufności nie jest ograniczone w czasie.
- 2.3.4. Prawnik winien wymagać od swoich współpracowników i personelu oraz od wszystkich osób zaangażowanych przez niego w ramach świadczenia usług, aby przestrzegały takiego samego obowiązku zachowania poufności.

2.4. Poszanowanie dla zasad innych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych

Prowadząc praktykę transgraniczną prawnik z innego Państwa Członkowskiego może być zobowiązany do przestrzegania zasad zawodowych obowiązujących w przyjmującym Państwie Członkowskim. Prawnicy mają obowiązek informowania się co do zasad dotyczących ich w zakresie wykonywania określonego rodzaju działalności.

Organizacje członkowskie CCBE są zobowiązane do złożenia swoich kodeksów

etycznych w Sekretariacie CCBE, tak by każdy prawnik mógł uzyskać w Sekretariacie kopię aktualnej wersji kodeksu.

2.5. Zajęcia niedopuszczalne

- 2.5.1. W celu wywiązania się ze swoich zadań z należytą niezależnością oraz w sposób zgodny z obowiązkiem udziału w procesie wymiaru sprawiedliwości, prawnik może podlegać zakazowi podejmowania pewnych zajęć.
- 2.5.2. Prawniki, którzy reprezentuje lub broni klienta w postępowaniu sądowym lub przed władzami publicznymi w przyjmującym Państwie Członkowskim jest zobowiązany do przestrzegania także zasad dotyczących zajęć niedopuszczalnych, które obowiązują prawników przyjmującego Państwa Członkowskiego.
- 2.5.3. Prawniki prowadzący działalność w przyjmującym Państwie Członkowskim, w którym chce brać bezpośredni udział w działalności handlowej lub innej działalności nie związanej z praktyką prawną, ma obowiązek przestrzegać zasad dotyczących zajęć zakazanych lub niedopuszczalnych, które obowiązują prawników tego Państwa Członkowskiego.

2.6. Reklama osobista

- 2.6.1. Prawniki jest upoważniony do informowania społeczeństwa o swojej działalności pod warunkiem, że informacja jest dokładna i nie wprowadza w błąd oraz jest udzielana z zachowaniem obowiązku poufności i pozostałych wartości zawodowych.
- 2.6.2. Reklama osobista prawnika w jakiegokolwiek formie medialnej, takiej jak prasa, radio, telewizja, komercyjne komunikaty elektroniczne lub w innej formie jest dopuszczalna w takim zakresie, w jakim spełnia wymogi art. 2.6.1.

2.7. Interes klienta

Z zastrzeżeniem należytego przestrzegania wszelkich przepisów prawa i zasad etyki zawodowej, prawniki musi zawsze działać w najlepszym interesie swego klienta i musi przedkładać jego interes nad interes własny lub interes innych przedstawicieli zawodów prawniczych.

2.8. Ograniczenie odpowiedzialności prawnika wobec klienta

W zakresie dopuszczonym przepisami prawa Państwa Członkowskiego pochodzenia i przyjmującego Państwa Członkowskiego, prawniki może ograniczyć odpowiedzialność wobec klienta zgodnie z zasadami zawodowymi, którym podlega.

3. STOSUNKI Z KLIENTAMI

3.1. Przyjmowanie i anulowanie zleceń

- 3.1.1.1. Prawnik nie może prowadzić sprawy dla strony bez zlecenia udzielonego przez tę stronę. Może jednak występować w sprawie, w której otrzymał zlecenie od innego prawnika występującego w imieniu tej strony, lub w sprawie zleczonej mu przez właściwy organ.

Prawnik powinien dołożyć należytych starań celem ustalenia tożsamości, kompetencji i upoważnienia osoby lub organu, który udziela mu zlecenia w przypadku, gdy okoliczności wskazują, iż tożsamość, kompetencje i upoważnienie są niepewne.

- 3.1.2. Prawnik doradza klientowi i reprezentuje go bez zbędnej zwłoki, sumiennie i z należyłą starannością. Prawnik przyjmuje osobistą odpowiedzialność za wykonanie zlecenia udzielonego mu przez klienta oraz informuje klienta o postępach w powierzonych mu sprawach.

- 3.1.3. Prawnik nie podejmie się prowadzenia sprawy, jeśli wie lub powinien wiedzieć, że nie ma dostatecznych kompetencji do jej prowadzenia bez współpracy z prawnikiem, który posiada takie kompetencje.

Prawnik nie przyjmie zlecenia, jeśli nie jest w stanie wykonać go niezwłocznie z uwagi na inne obowiązki zawodowe.

- 3.1.4. Prawnik nie może skorzystać z prawa do wycofania się z prowadzenia sprawy w taki sposób lub w takich okolicznościach, w których klient nie będzie w stanie znaleźć innej pomocy prawnej na czas, przez co ucierpią jego interesy.

3.2. Konflikt interesów

- 3.2.1. Prawnik nie może doradzać, reprezentować ani występować w imieniu dwóch lub większej liczby klientów, jeśli występuje konflikt interesów tych klientów lub zachodzi znaczące ryzyko wystąpienia takiego konfliktu.

- 3.2.2. Prawnik musi odstąpić od reprezentowania obu lub wszystkich klientów, jeśli występuje konflikt interesów tych klientów, a także jeśli występuje ryzyko naruszenia zobowiązania do poufności lub ograniczenia niezależności prawnika.

- 3.2.3. Prawnik ma również obowiązek powstrzymać się od występowania na rzecz nowego klienta, jeśli występuje ryzyko naruszenia zobowiązania do poufności wobec poprzedniego klienta lub jeśli posiadana przez prawnika wiedza o sprawach poprzedniego klienta dałaby nowemu klientowi nieuzasadnioną przewagę.

3.2.4. Jeśli prawnicy działają w ramach organizacji, postanowienia art. 3.2.1. do 3.2.3 odnoszą się do organizacji i wszystkich jej współników.

3.3. Pactum de quota litis

3.3.1. Prawnik może zawierać *pactum de quota litis*.

3.3.2. *Pactum de quota litis* oznacza porozumienie pomiędzy prawnikiem i klientem zawarte przed ostatecznym rozstrzygnięciem sprawy, w którym klient jest stroną, na mocy którego klient zobowiązuje się do zapłaty na rzecz prawnika określonego udziału w wyniku sprawy, niezależnie od tego, czy jest to kwota pieniężna czy inna korzyść osiągnięta przez klienta w wyniku rozstrzygnięcia sprawy.

3.3.3. Nie stanowi *pactum de quota litis* porozumienie, na mocy którego honorarium będzie obliczane proporcjonalnie do wartości sprawy prowadzonej przez prawnika, o ile jest to zgodne z urzędowo zatwierdzonym taryfikatorem honorariów lub pozostaje pod kontrolą władz właściwych dla prawnika.

3.4. Regulowanie honorariów

3.4.1. Honorarium prawnika winno zostać w całości ujawnione klientowi, być uczciwe i uzasadnione, a także zgodne z przepisami prawa i zasadami zawodowymi, którym prawnik podlega.

3.5. Wpłata zaliczek

Jeśli prawnik żąda zapłaty zaliczki na poczet swego honorarium i/lub zwrotu wydatków, taka zapłata nie powinna przewyższać rozsądnego oszacowania honorarium i prawdopodobnych wydatków.

W przypadku braku wpłaty takiej zaliczki prawnik może wycofać się ze sprawy lub odmówić jej prowadzenia, jednak w każdym przypadku z zastrzeżeniem postanowień art. 3.1.4.

3.6. Udział w honorarium osób niebędących prawnikami

3.6.1. Prawnik nie może dzielić się swoim honorarium z osobą, która nie jest prawnikiem, chyba że współpraca między prawnikiem a tą drugą osobą jest dopuszczalna w myśl przepisów prawa i zasad zawodowych, którym dany prawnik podlega.

3.6.2. Postanowienia art. 3.6.1 nie zabraniają prawnikowi zapłaty honorarium, prowizji lub innego wynagrodzenia spadkobiercom zmarłego prawnika lub emerytowanemu prawnikowi z tytułu przejęcia praktyki zmarłego lub emerytowanego prawnika.

3.7. Koszty postępowania i dostępność pomocy prawnej z urzędu

- 3.7.1. Prawnik powinien zawsze dążyć do możliwie najoszczędniejszego rozstrzygnięcia sporu, którego stroną jest klient, i informować klienta we właściwych momentach o zasadności podjęcia próby ugody i/lub odwołania się do alternatywnych metod rozstrzygania sporów.
- 3.7.2. Prawnik powinien poinformować klienta o dostępności pomocy prawnej z urzędu, jeśli taka pomoc przysługuje.

3.8. Środki klientów

- 3.8.1. Prawnik, który wejdzie w posiadanie środków swoich klientów lub osób trzecich (zwanym dalej "środkami klientów") jest zobowiązany do zdeponowania ich na rachunku bankowym lub rachunku w podobnej instytucji podlegającej nadzorowi władz publicznych (zwanym dalej "rachunkiem klienta"). Rachunek klienta winien być odrębny od wszelkich rachunków prawnika. Całość środków klientów otrzymana przez prawnika powinna być wpłacana na taki rachunek, chyba że właściciel środków zgodzi się na inny sposób dysponowania środkami.
- 3.8.2. Prawnik powinien prowadzić pełną i dokładną ewidencję transakcji dokonanych przez niego przy użyciu środków klienta, w której środki klienta powinny być wydzielone z pozostałych środków przechowywanych przez prawnika. Może zachodzić konieczność przechowywania takich ewidencji przez pewien okres zgodnie z zasadami obowiązującymi w danym państwie.
- 3.8.3. Rachunek klienta nie może wykazywać salda ujemnego za wyjątkiem okoliczności wyjątkowych wyraźnie określonych w przepisach krajowych lub z tytułu opłat bankowych, na które prawnik nie ma wpływu. Rachunek ten nie może być wykorzystywany jako gwarancja ani zabezpieczenie. Niedopuszczalne jest dokonywanie potrąceń lub łączenia rachunków bankowych klientów z innymi rachunkami ani regulowanie należności prawników wobec banku w ciężar środków klienta na rachunku klienta.
- 3.8.4. Środki klientów winny być przekazywane ich właścicielom w możliwie najkrótszym terminie lub na warunkach przez nich zaakceptowanych.
- 3.8.5. Prawnik nie może dokonać przelewu środków z rachunku klienta na rachunek prawnika z tytułu zapłaty honorarium bez pisemnego powiadomienia klienta.
- 3.8.6. Odpowiednie władze w Państwach Członkowskich są uprawnione do kontroli i badania dokumentów dotyczących środków klientów, z zastrzeżeniem zobowiązania do poufności lub przywilejów zawodowych prawników, które mogą dotyczyć takich dokumentów.

3.9. Ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej

- 3.9.1. Prawnicy mają obowiązek posiadać przez cały czas ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej wynikającej z prowadzonej przez nich praktyki prawniczej w zakresie uzasadnionym charakterem i zakresem ryzyka ponoszonego przez prawników w trakcie wykonywania czynności zawodowych.
- 3.9.2. Jeżeli jest to niemożliwe, prawnik jest zobowiązany poinformować klienta o tym fakcie i jego możliwych konsekwencjach.

4. STOSUNKI Z SĄDAMI

4.1. Zasady właściwego postępowania w sądzie

Prawnik, który występuje lub bierze udział w sprawie przed sądem lub trybunałem musi przestrzegać zasad etycznych obowiązujących przed tym sądem lub trybunałem.

4.2. Uczciwe prowadzenie postępowania

Prawnik musi zawsze mieć na uwadze uczciwe prowadzenie postępowania.

4.3. Zachowanie przed sądem

Zachowując należny sądowi szacunek i uprzejmość, prawnik powinien bronić interesów klienta w sposób uczciwy i zdecydowany, nie zważając na własne interesy ani na konsekwencje wynikające dla niego lub jakiegokolwiek innej osoby.

4.4. Informacje nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd

Prawnik nigdy świadomie nie udzieli sądowi informacji nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd.

4.5. Rozszerzenie na arbitrów itp.

Zasady regulujące stosunki prawnik-sąd odnoszą się także do stosunków między prawnikiem a arbitrem oraz wszelkimi innymi osobami pełniącymi funkcje sędziowskie lub quasi-sędziowskie, nawet jeżeli pełnią je okazjonalnie.

5. STOSUNKI MIĘDZY PRAWNIKAMI

5.1. Poczucie wspólnoty zawodowej

- 5.1.1. Poczucie wspólnoty zawodowej wymaga od prawników postawy zaufania i

współpracy w imię korzyści ich klientów i celem uniknięcia niepotrzebnych sporów oraz innych zachowań szkodzących reputacji zawodu. W żadnym wypadku jednak nie usprawiedliwia to przedkładania interesów środowiska zawodowego nad interesy klienta.

- 5.1.2. Prawnik powinien uznawać prawników z innych Państw Członkowskich za swoich kolegów oraz zachowywać się wobec nich uczciwie i uprzejmie.

5.2. Współpraca między prawnikami z różnych Państw Członkowskich

- 5.2.1. Obowiązkiem prawnika, do którego zwraca się kolega z innego Państwa Członkowskiego, jest odmowa przyjęcia zleceń w sprawie, w której nie ma on niezbędnych kompetencji. W takim przypadku, powinien on udzielić koledze pomocy w uzyskaniu informacji niezbędnych do udzielenia zlecenia prawnikowi, który jest w stanie wyświadczyć żadaną usługę.

- 5.2.2. Jeśli prawnik z jednego Państwa Członkowskiego współpracuje z prawnikiem z innego Państwa Członkowskiego, obaj mają ogólny obowiązek uwzględnienia różnic, jakie mogą występować między ich systemami prawnymi oraz organizacjami zawodowymi, kompetencjami i obowiązkami prawników w tych Państwach Członkowskich.

5.3. Korespondencja między prawnikami

- 5.3.1.1. Jeśli prawnik wysyłający korespondencję do prawnika z innego Państwa Członkowskiego chce, aby pozostała ona poufna lub bez uszczerbku dla sprawy, powinien wyraźnie ten fakt zakomunikować przed wysłaniem korespondencji.

- 5.3.2. Jeśli adresat nie może zagwarantować poufności lub statusu „bez uszczerbku”, powinien niezwłocznie poinformować o tym nadawcę.

5.4. Opłaty za polecenie

- 5.4.1. Prawnik nie może żądać ani przyjmować od innego prawnika ani jakiegokolwiek innej osoby honorarium, prowizji lub innego wynagrodzenia za polecenie go klientowi lub udzielenie rekomendacji.

- 5.4.2. Prawnik nie może wypłacić nikomu honorarium, prowizji ani innego wynagrodzenia w zamian za skierowanie klienta do niego.

5.5. Kontakty ze stroną przeciwną

Prawnik nie może bezpośrednio kontaktować się w konkretnej sprawie lub kwestii z osobą, o której wie, że w tej sprawie lub kwestii reprezentuje ją lub doradza jej inny prawnik, bez zgody tego innego prawnika (i poinformuje tego innego prawnika o wszelkich przypadkach takich kontaktów).

5.6. (Skreślono decyzją Sesji Plenarnej w Dublinie w dniu 6 grudnia 2002 r.)

5.7. Odpowiedzialność za honoraria

W stosunkach zawodowych pomiędzy członkami adwokatur różnych Państw Członkowskich, jeśli prawnik nie ogranicza się do polecenia innego prawnika lub przedstawienia go klientowi, ale sam powierza korespondentowi określoną sprawę lub prosi go o radę, jest wtedy osobiście zobowiązany, nawet w razie niewypłacalności klienta, do uiszczenia honorariów, zwrotu kosztów i wydatków należnych zagranicznemu korespondentowi. Prawnicy, którzy nawiązują taką współpracę, mogą jednak w jej początkowej fazie poczynić specjalne uzgodnienia w tym zakresie. Ponadto, prawnik udzielający zlecenia może w dowolnym czasie ograniczyć swoją odpowiedzialność do wysokości honorariów, kosztów i wydatków poniesionych przed zawiadomieniem zagranicznego prawnika o swoim przyszłym wyłączeniu odpowiedzialności.

5.8. Stały rozwój zawodowy

Biorąc pod uwagę europejski wymiar swojego zawodu, prawnicy powinni dbać o stan swojej wiedzy i umiejętności zawodowych oraz rozwijać je.

5.9. Spory pomiędzy prawnikami z różnych Państw Członkowskich

- 5.9.1. Jeśli prawnik uważa, że kolega z innego Państwa Członkowskiego naruszył zasady etyki zawodowej, powinien zwrócić mu na to uwagę.
- 5.9.2. Jeśli pomiędzy prawnikami z różnych Państw Członkowskich wyniknie jakikolwiek spór osobisty o charakterze zawodowym, powinni oni w pierwszej kolejności postarać się o jego rozstrzygnięcie w sposób polubowny, o ile jest to możliwe.
- 5.9.3. Prawnik nie może wszcząć postępowania przeciwko koledze z innego Państwa Członkowskiego w sprawach, o których mowa w art. 5.9.1 lub 5.9.2., jeśli najpierw nie poinformuje adwokatur lub stowarzyszeń prawniczych, do których obaj należą, aby umożliwić obu tym organizacjom udzielenie pomocy w zawarciu ugody.

MEMORANDUM WYJAŚNIAJĄCE

Niniejsze Memorandum Wyjaśniające zostało sporządzone na wniosek Komisji Stałej CCBE przez grupę roboczą CCBE ds. deontologii, która opracowała także pierwszą wersję Kodeksu Etyki. Memorandum Wyjaśniające ma na celu wyjaśnienie genezy postanowień Kodeksu, podania przykładów ich praktycznego zastosowania, zwłaszcza w kontekście działalności transgranicznej, a także ma służyć pomocą właściwym władzom w Państwach Członkowskich w zakresie stosowania Kodeksu. Nie ma ono żadnej mocy wiążącej dla interpretowania postanowień Kodeksu. Memorandum Wyjaśniające zostało zaktualizowane na Sesji Plenarnej CCBE w dniu 19 maja 2006 r.

Oryginalna wersja Kodeksu została sporządzona w językach angielskim i francuskim. Tłumaczenia na pozostałe języki wspólnotowe są sporządzane pod nadzorem delegatur krajowych.

Komentarz do art. 1.1 – Rola prawnika w społeczeństwie

Deklaracja z Perugii, przyjęta przez CCBE w 1977 r., nakreśliła podstawowe zasady etyki zawodowej obowiązujące wszystkich prawników z WE. Postanowienia art. 1.1 są potwierdzeniem stanowiska wyrażonego w Deklaracji z Perugii, że rola prawnika w społeczeństwie leży u podstaw zasad, które określają sposób pełnienia tej roli.

Komentarz do art. 1.2 – Charakter Zasad Etyki Zawodowej

Treść artykułu jest powtórzeniem stanowiska wyrażonego w Deklaracji z Perugii na temat zasad etyki zawodowej oraz podkreśleniem, że mimo pewnych różnic wynikających z uwarunkowań lokalnych, poszczególne zasady opierają się na wspólnych wartościach.

Komentarz do art. 1.3 – Cel Kodeksu

Postanowienia tego artykułu opisują, jak zasady nakreślone w Deklaracji z Perugii przekształciły się w konkretny Kodeks Etyczny dla prawników z państw UE i EOG oraz prawników zrzeszonych w organizacjach będących Członkami Obserwatorami CCBE, ze szczególnym uwzględnieniem działalności transgranicznej (zgodnie z definicją w art. 1.5). Postanowienia art. 1.3.2 wyrażają intencje CCBE odnośnie do zasadniczych postanowień Kodeksu.

Komentarz do art. 1.4 – Zakres stosowania *ratione personae*

Kodeks stwierdza, iż zasady mają mieć zastosowanie do wszystkich prawników w rozumieniu dyrektywy o usługach prawnych z 1977 r. oraz dyrektywy o stałym wykonywaniu zawodu prawnika z 1988 r. oraz prawników z organizacji będących Członkami Obserwatorami CCBE. Odnosi się to również do prawników z państw, które kolejno wdrażały dyrektywy i których nazwy zostały dodane w zmianach dyrektyw. Postanowienia Kodeksu mają także zastosowanie do wszystkich prawników reprezentowanych na forum CCBE, zarówno przez Członków Zwyczajnych, jak i Członków Obserwatorów, tzn.:

Austria	Rechtsanwalt;
Belgia	avocat / advocaat / Rechtsanwalt;
Bułgaria	advokat;
Chorwacja	odvjetnik;
Cypr	dikegóros;
Czechy	advokát;
Dania	advokat;
Estonia	vandeadvokaat;
Finlandia	asianajaja / advokat;
BJR Macedonii	advokat;
Francja	avocat;
Grecja	dikegóros;
Hiszpania	abogado / advocat / abokatu / avogado;
Irlandia	barrister, solicitor;
Islandia	lögmaður;
Król. Niderlandów	advocaat;
Liechtenstein	Rechtsanwalt;
Litwa	advokatas;
Luksemburg	avocat / Rechtsanwalt;
Łotwa	zvērīnāts advokāts;
Malta	avukat, prokuratur legali;
Niemcy	Rechtsanwalt;
Norwegia	advokat;
Polska	adwokat, radca prawny;
Portugalia	advogado;
Rumunia	avocat;
Słowacja	advokát / advokátka;
Słowenia	odvetnik / odvetnica;

Szwajcaria	Rechtsanwalt / Anwalt / Fürsprecher / Fürsprecher / avocat / avvocato / advokat;
Szwecja	advokat;
Turcja	avukat;
Ukraina	advocate;
Węgry	ügyvéd;
Wielka Brytania	advocate, barrister, solicitor;
Włochy	avvocato.

Wyraża się nadzieję, że postanowienia Kodeksu zostaną przyjęte także przez przedstawicieli zawodów prawniczych w pozostałych państwach Europy i innych regionów, aby mógł on zostać przyjęty na mocy odpowiednich konwencji między takimi państwami a Państwami Członkowskimi.

Komentarz do art. 1.5 – Zakres stosowania *ratione materiae*

Artykuł przewiduje bezpośrednie stosowanie zasad wyłącznie do „działalności transgranicznej”, zgodnie z definicją, prowadzonej przez prawników na terenie UE i EOG oraz prawników z organizacji będących Członkami Obserwatorami CCBE – patrz art. 1.4 oraz definicja „Państwa Członkowskiego” w art. 1.6. (Patrz powyżej również odnośnie do możliwości rozszerzenia stosowania w przyszłości na prawników z innych państw.) Przykładowo, definicja działalności transgranicznej obejmuje kontakty prawnika z kraju A z prawnikiem z kraju B, które mają miejsce w państwie A, nawet jeżeli kwestia prawna dotyczy wyłącznie kraju A; definicja nie obejmuje natomiast sytuacji, gdy prawnicy z kraju A omawiają na terenie państwa A kwestie wynikłe w państwie B, pod warunkiem że żaden z owych prawników nie wykonuje czynności zawodowych w państwie B; definicja obejmuje także przypadki działalności prawników z państwa A w państwie B, nawet jeśli chodzi wyłącznie o przesłanie informacji z państwa A do państwa B.

Komentarz do art. 1.6 – Definicje

Artykuł jest zbiorem definicji terminów stosowanych w Kodeksie: „Państwo Członkowskie”, „Państwo Członkowskie pochodzenia”, „przyjmujące Państwo Członkowskie”, „właściwe władze”, „dyrektywa 77/249/EWG” oraz „dyrektywa 98/5/WE”.

Określenie "w którym prawnik prowadzi działalność transgraniczną" należy interpretować zgodnie z definicją „działalności transgranicznej” zawartą w art. 1.5.

Komentarz do art. 2.1 – Niezależność

Artykuł w zasadzie potwierdza zasadę określoną w sposób ogólny w Deklaracji z Perugii.

Komentarz do art. 2.2 – Zaufanie i prawość osobista

Artykuł również potwierdza zasadę ogólną zawartą w Deklaracji z Perugii.

Komentarz do art. 2.3 – Poufność

Art. 2.3.1 potwierdza zasady ogólne ustalone w Deklaracji z Perugii i uznane przez ETS w sprawie *AM&S* (157/79). Postanowienia art. 2.3.2-2.3.4 rozwija je w formie zasad szczegółowych dotyczących ochrony poufności. Art. 2.3.2 formułuje podstawową zasadę wymagającą poszanowania poufności. Art. 2.3.3 potwierdza, że prawnik jest zobowiązany do zachowania poufności nawet po zakończeniu świadczenia usług na rzecz klienta. Art. 2.3.4 potwierdza, że prawnik ma nie tylko obowiązek zachowania poufności, ale także zapewnienia, aby również wspólnicy i pracownicy jego firmy przestrzegali zasad zachowania poufności.

Komentarz do art. 2.4 – Poszanowanie dla zasad innych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych

Art. 4 dyrektywy o usługach prawnych [77/249/EWG] zawiera następujące przepisy dotyczące zasad, których musi przestrzegać prawnik świadczący okazjonalnie lub okresowo usługi na terenie Państwa Członkowskiego innego, niż jego własne Państwo Członkowskie na mocy art. 49 ujednoczonego Traktatu WE:

- (a) czynności związane z reprezentowaniem lub obroną klienta w postępowaniu sądowym lub przed organami władzy państwowej będą wykonywane w każdym przyjmującym Państwie Członkowskim na warunkach określonych dla prawników prowadzących działalność zawodową w tym państwie, z wykluczeniem wszelkich warunków wymagających pobytu lub zarejestrowania się w organizacji zawodowej w tym państwie;
- (b) prawnik wykonujący takie czynności przestrzega zasad regulaminu zawodowego przyjmującego Państwa Członkowskiego bez uszczerbku dla obowiązków, jakie na nim spoczywają w Państwie Członkowskim pochodzenia;
- (c) gdy czynności te wykonywane są w Zjednoczonym Królestwie, „zasady regulaminu zawodowego przyjmującego Państwa Członkowskiego” oznaczają zasady regulaminu zawodowego obowiązujące prawników noszących tytuł

„solicitor”, w przypadku gdy wykonywanie tych czynności nie jest zastrzeżone dla prawników noszących tytuł „barrister” lub „advocate”. W przeciwnym razie obowiązują zasady regulaminu zawodowego dotyczące „barristers” i „advocates”. Natomiast w stosunku do prawników noszących tytuł „barrister” pochodzących z Irlandii zawsze będą obowiązywać zasady regulaminu zawodowego, które w Zjednoczonym Królestwie obowiązują prawników noszących tytuł „barrister” lub „advocate”. Gdy czynności te wykonywane są w Irlandii, „zasady regulaminu zawodowego przyjmującego Państwa Członkowskiego” oznaczają, o ile zasady te dotyczą ustnego przedstawienia sprawy w sądzie, zasady regulaminu zawodowego dotyczące prawników noszących tytuł „barrister”. We wszystkich pozostałych przypadkach mają zastosowanie zasady regulaminu zawodowego obowiązujące prawników noszących tytuł „solicitor”. Natomiast prawnicy noszący tytuł „barrister” i „advocate” ze Zjednoczonego Królestwa będą zawsze podlegać zasadom regulaminu zawodowego obowiązującym w Irlandii prawników noszących tytuł „barrister”;

- (d) prawnik wykonujący czynności odmienne od wymienionych w ust. 1 podlega warunkom i zasadom regulaminu zawodowego obowiązującego w Państwie Członkowskim pochodzenia, bez naruszenia zasad, bez względu na ich źródło, które obowiązują w tym zawodzie w przyjmującym Państwie Członkowskim, przede wszystkim zaś zasad, które dotyczą sprzeczności pomiędzy wykonywaniem czynności prawnika i wykonywaniem innych czynności w tym Państwie Członkowskim, zachowania tajemnicy zawodowej, zależności wobec innych prawników, zakazu występowania tego samego prawnika w imieniu stron o sprzecznych interesach oraz reklamy. Te zasady obowiązują tylko wtedy, gdy mogą być przestrzegane przez prawnika, który nie prowadzi działalności zawodowej w przyjmującym Państwie Członkowskim i w stopniu, w jakim ich przestrzeganie jest obiektywnie uzasadnione jako mogące zapewnić w tym Państwie Członkowskim prawidłowe wykonywanie czynności prawnika, powagę zawodu i poszanowanie zasad dotyczących sprzeczności w wykonywaniu czynności zawodowych.

Dyrektywa o stałym wykonywaniu zawodu prawnika [98/5/WE] zawiera następujące przepisy dotyczące zasad, których musi przestrzegać prawnik prowadzący stałą praktykę na terenie Państwa Członkowskiego innego niż jego własne Państwo Członkowskie na mocy art. 43 ujednoliconego Traktatu WE:

- (a) niezależnie od przepisów dotyczących wykonywania zawodu i zasad deontologii, jakim w państwie pochodzenia podlega prawnik wykonujący swoją działalność posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju pochodzenia, podporządkowany jest on tym samym przepisom dotyczącym wykonywania zawodu i zasad deontologii, co prawnicy wykonujący swoją działalność posługując się tytułem zawodowym właściwym dla przyjmującego Państwa Członkowskiego, w odniesieniu do wszystkich rodzajów działalności, jakie prowadzi on na terytorium tego państwa (art. 6.1);
- (b) przyjmujące Państwo Członkowskie może narzucić prawnikowi wykonującemu swoją działalność posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju pochodzenia albo zawarcie umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności

zawodowej, albo przystąpienie do zawodowych funduszy gwarancyjnych, zgodnie z zasadami, jakie są ustalone dla działalności zawodowych wykonywanych na jego obszarze. Niemniej jednak prawnik wykonujący swoją działalność posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju pochodzenia jest zwolniony z tego obowiązku, jeśli udowodni, że jest ubezpieczony lub posiada gwarancję zawartą zgodnie z przepisami Państwa Członkowskiego pochodzenia, o ile są one równoważne w zakresie warunków i zasięgu zabezpieczenia. Jeśli równoważność jest tylko częściowa, właściwe władze przyjmującego Państwa Członkowskiego mogą wymagać zawarcia dodatkowej umowy ubezpieczenia lub dodatkowych gwarancji dla zabezpieczenia tych części, które nie zostały zabezpieczone ubezpieczeniem lub gwarancją według przepisów Państwa Członkowskiego pochodzenia (art. 6.3) ; oraz

- (c) prawnik zarejestrowany w przyjmującym Państwie Członkowskim posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju pochodzenia może wykonywać zawód prawnika jako pracownik najemny u innego prawnika, w zespole lub spółce prawniczej lub też w przedsiębiorstwie państwowym czy prywatnym, o ile przyjmujące Państwo Członkowskie pozwala na to prawnikom zarejestrowanym posługując się tytułem zawodowym obowiązującym w tym Państwie Członkowskim (Artykuł 8).

W przypadkach nie objętych żadną z powyższych dyrektyw bądź wykraczających poza wymagania dyrektyw, obowiązki prawnika przewidziane prawem wspólnotowym w zakresie przestrzegania regulaminów innych adwokatów i stowarzyszeń prawniczych wynikają z interpretacji właściwych przepisów, np. dyrektywy o handlu elektronicznym (2000/31/WE). Nadrzędnym celem Kodeksu jest zmniejszenie czy wręcz całkowite wyeliminowanie problemów będących skutkiem „podwójnej deontologii”, czyli zastosowania więcej niż jednego zestawu potencjalnie sprzecznych reguł krajowych do jednej sytuacji (patrz art. 1.3.1.).

Komentarz do art. 2.5 – Zajęcia niedopuszczalne

W ramach Państw Członkowskich oraz między nimi istnieją różnice dotyczące dopuszczalnego zakresu działań, w które mogą angażować się prawnicy, np. działalności handlowej. Wyłączenie prawnika z możliwości wykonywania innej działalności ma na celu przede wszystkim uchronienie go od wpływów, które mogą negatywnie wpłynąć na jego niezależność lub rolę w procesie wymiaru sprawiedliwości. Różnice te odzwierciedlają uwarunkowania lokalne, różne sposoby postrzegania właściwej funkcji prawnika oraz różne techniki tworzenia regulaminów. W niektórych przypadkach istnieje absolutny zakaz wykonywania konkretnych i wymienionych z nazwy zawodów; w innych natomiast dopuszcza się pełnienie przez prawnika innych funkcji z zachowaniem określonych zasad gwarantujących zachowanie przez prawnika niezależności.

Art. 2.5.2 i 2.5.3 regulują różne okoliczności, w jakich prawnik z jednego Państwa Członkowskiego prowadzi działalność transgraniczną (w myśl definicji z art. 1.5) na terenie

przyjmującego Państwa Członkowskiego nie będąc przedstawicielem zawodu prawniczego w przyjmującym Państwie Członkowskim.

Art. 2.5.2 nakłada na prawnika występującego w krajowym postępowaniu sądowym lub przed organami władzy państwowej w przyjmującym Państwie Członkowskim obowiązek bezwzględnego przestrzegania regulaminu przyjmującego Państwa Członkowskiego w zakresie zawodów niedopuszczalnych. Obowiązek ten występuje niezależnie od tego czy prawnik prowadzi stałą działalność w przyjmującym Państwie Członkowskim, czy też nie.

Z drugiej strony, art. 2.5.3 nakłada obowiązek przestrzegania zasad obowiązujących w przyjmującym Państwie Członkowskim w zakresie zawodów zakazanych lub niedopuszczalnych w pozostałych przypadkach, ale wyłącznie wtedy, kiedy prawnik prowadzący stałą działalność w przyjmującym Państwie Członkowskim ma zamiar bezpośrednio zaangażować się w działalność handlową lub inną działalność nie związaną z praktyką prawną.

Komentarz do art. 2.6 – Reklama osobista

Termin „reklama osobista” oznacza reklamę kancelarii prawnych, jak i indywidualnych prawników, w przeciwieństwie do reklamy grup zawodowych organizowanej przez adwokatury i stowarzyszenia prawnicze dla wszystkich swoich członków. Regulaminy w zakresie reklamy osobistej znacznie się różnią w Państwach Członkowskich. Artykuł 2.6 jednoznacznie stwierdza, że nie istnieje żaden nadrzędny zakaz reklamy osobistej w zakresie działalności transgranicznej. Prawnicy są natomiast zobowiązani do przestrzegania zakazów i ograniczeń nałożonych przez właściwe krajowe standardy branżowe; ponadto prawnicy muszą przestrzegać zakazów i ograniczeń nałożonych przez przyjmujące Państwo Członkowskie, gdy one obowiązują ich zgodnie z dyrektywą o usługach prawnych oraz dyrektywą o stałym wykonywaniu zawodu prawnika.

Komentarz do art. 2.7 – Interes klienta

Postanowienie to kładzie nacisk na ogólną zasadę, że prawnik jest zawsze zobowiązany przedkładać interes klienta przed interes własny lub innych prawników.

Komentarz do art. 2.8 – Ograniczenie odpowiedzialności prawnika wobec klienta

Artykuł 2.8 jednoznacznie stwierdza, że nie istnieje żaden nadrzędny zakaz dotyczący ograniczania odpowiedzialności prawnika wobec klienta w działalności transgranicznej ani na podstawie umowy, ani w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki komandytowej ani spółki partnerskiej. Wskazuje jednak, że takie rozwiązanie jest dopuszczalne wyłącznie, gdy zezwalają na to właściwe przepisy prawa i regulaminy –

bowiem szereg systemów prawnych lub regulaminów zawodowych wprowadza zakazy lub obostrzenia dotyczące takiego ograniczania odpowiedzialności.

Komentarz do art. 3.1 – Przyjmowanie i anulowanie zleceń

Postanowienia art. 3.1.1 mają zagwarantować utrzymanie relacji między prawnikiem a klientem oraz zapewnić, że prawnik w istocie otrzymuje zlecenia od klienta, mimo że mogą one być przekazane przez należycie umocowanego pośrednika. Prawnik ponosi odpowiedzialność za należyłą weryfikację uprawnień pośrednika oraz wyjaśnienie oczekiwań klienta.

Art. 3.1.2 określa sposób wykonywania obowiązków przez prawnika. Zapis mówiący, że prawnik ponosi osobistą odpowiedzialność za wykonanie wydanych mu dyspozycji oznacza, że nie może on uniknąć odpowiedzialności z tytułu przekazania obowiązków innym osobom. Nie narusza to prawa prawnika do ograniczenia odpowiedzialności prawnej wobec klienta w zakresie dopuszczalnym przepisami właściwego prawa lub regulaminem zawodowych – patrz art. 2.8.

Art. 3.1.3 formułuje zasadę o szczególnym znaczeniu w działalności transgranicznej – gdy prawnik ma prowadzić sprawę w imieniu prawnika lub klienta z innego państwa, którzy mogą nie znać odpowiedniego prawa i praktyki, lub gdy prawnik ma prowadzić sprawę dotyczącą prawa innego państwa, które nie jest mu znane.

Ogólnie rzecz biorąc, prawnik ma prawo odmówić przyjęcia zlecenia, ale art. 3.1.4 stwierdza, że w przypadku akceptacji zlecenia prawnik nie może się z niego wycofać bez zabezpieczenia interesów klienta.

Komentarz do art. 3.2 – Konflikt interesów

Postanowienia art. 3.2.1 nie nakładają na prawnika zakazu świadczenia usług dla dwóch lub kilku klientów w tej samej sprawie pod warunkiem, że ich interesy faktycznie nie są w konflikcie i że nie zachodzi ryzyko wystąpienia takiego konfliktu. W sytuacji, gdy prawnik świadczy już usługi dla dwóch lub kilku klientów, a w późniejszym czasie pojawia się konflikt interesów między tymi klientami albo ryzyko naruszenia zaufania, bądź mają miejsce inne okoliczności mogące mieć negatywny wpływ na niezależność prawnika, prawnik ma obowiązek zakończyć obsługę obu lub wszystkich takich klientów.

Mogą jednak wystąpić okoliczności, w których dochodzi do różnic stanowisk między dwoma lub kilkoma klientami obsługiwanymi przez jednego prawnika, w których to przypadkach jest stosowne, aby prawnik występował w charakterze mediatora. W takich sytuacjach decyzja o zaprzestaniu obsługi takich klientów z powodu konfliktu interesów zależy od osądu prawnika. Jeśli uzna on, że nie występuje konflikt interesów wymagający od niego zaprzestania obsługi, powinien rozważyć celowość przedstawienia sytuacji

klientom, uzyskać ich zgodę i podjąć próbę mediacji celem rozwiązania różnicy stanowisk; a dopiero po niepowodzeniu próby mediacji - zaprzestać obsługi takich klientów.

Art. 3.2.4 odnosi wyżej wymienione postanowienia art. 3 na prawników świadczących usługi w ramach firm. Kancelaria prawna powinna zakończyć współpracę z klientami, wśród których występuje konflikt interesów, nawet jeśli sprawy klientów prowadzone są przez różnych prawników w kancelarii. W drodze wyjątku, w przypadku adwokatów brytyjskich posługujących się tytułem zawodowym „barrister”, w ramach których zespołów [ang. „chambers”] każdy prawnik obsługuje klientów indywidualnie, dopuszcza się, aby w ramach jednego zespołu różni prawnicy obsługiwali klientów, których interesy są sprzeczne.

Komentarz do art. 3.3 – Pactum de quota litis

Postanowienia tego artykułu są odzwierciedleniem powszechnego wśród Państw Członkowskich przekonania, że brak regulacji porozumień dotyczących honorariów warunkowych (*pactum de quota litis*) stoi w sprzeczności z prawidłowym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości, ponieważ może prowadzić do działań o charakterze spekulacyjnym i rodzi ryzyko nadużyć. Nie należy ich jednak odczytywać jako próby ograniczenia utrzymania bądź wprowadzania jakichkolwiek rozwiązań, w ramach których prawnicy otrzymują wynagrodzenie w zależności od wyników lub wyłącznie w przypadku pomyślnego rozstrzygnięcia sprawy, pod warunkiem że istniejące porozumienia podlegają dostatecznej regulacji i kontroli w celu ochrony klientów oraz prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Komentarz do art. 3.4 – Regulowanie honorariów

Artykuł 3.4 wprowadza trzy wymogi: ogólny standard informowania klienta o wysokości wynagrodzenia, wymóg, aby wysokość wynagrodzenia była uczciwa i rozsądna oraz wymóg przestrzegania właściwego prawa i regulaminów zawodowych.

W wielu Państwach Członkowskich opracowano mechanizmy regulacji wynagrodzeń prawników w ramach lokalnego prawa lub kodeksu etycznego, np. poprzez odniesienie do uprawnień rozstrzygających organów adwokatury. W przypadkach regulowanych dyrektywą o usługach prawnych, w przypadku gdy prawnik podlega zasadom przyjmującego Państwa Członkowskiego oraz zasadom Państwa Członkowskiego pochodzenia, podstawa pobierania wynagrodzenia może musieć spełniać wymogi obydwu zbiorów zasad.

Komentarz do art. 3.5 – Wpłata zaliczek

Artykuł 3.5 dopuszcza możliwość wpłacenia prawnikowi zaliczki na poczet jego wynagrodzenia i/lub wydatków, ustalając jednocześnie limit wysokości takiej zaliczki w

oparciu o rozsądną wycenę całej usługi. Patrz także art. 3.1.4 w kwestii prawa do wycofania się z prowadzenia sprawy.

Komentarz do art. 3.6 – Udział w honorarium osób niebędących prawnikami

Przepisy niektórych Państw Członkowskich dopuszczają możliwość, aby prawnicy prowadzili działalność wspólnie z przedstawicielami innych zawodów, przy czym nie zawsze są to zawody prawnicze. Zapisy art. 3.6.1 nie mają w zamierzeniu zlikwidować możliwości podziału honorarium w takich przypadkach. Ich celem nie jest także ograniczenie takiej możliwości w przypadku podziału honorarium między prawnikami, których niniejszy Kodeks obowiązuje (patrz art. 1.4) a pozostałymi „prawnikami”, np. prawnikami z państw niebędących członkami UE lub przedstawicielami innych zawodów prawniczych z Państw Członkowskich, takich jak notariusze.

Komentarz do art. 3.7 – Koszty postępowania i dostępność pomocy prawnej z urzędu

Art. 3.7.1 podkreśla wagę podejmowania starań mających na celu rozwiązywanie sporów w sposób oszczędny dla klienta, włącznie z doradztwem w sprawie ewentualnego negocjowania ugody lub proponowaniem skierowania sporu na drogę alternatywnego rozstrzygnięcia sporów.

Art. 3.7.2 nakłada na prawnika obowiązek udzielania klientowi informacji na temat dostępności pomocy prawnej z urzędu. W tym zakresie w przepisach Państw Członkowskich dotyczących pomocy prawnej z urzędu widoczne są znaczne różnice. W przypadku działalności transgranicznej prawnik powinien pamiętać, że może nie mieć wiedzy na temat przepisów dotyczących dostępności pomocy prawnej z urzędu obowiązujących w innych państwach.

Komentarz do art. 3.8 – Środki klientów

Zapisy art. 3.8 wynikają z zaleceń przyjętych przez CCBE w Brukseli w listopadzie 1985 r. dotyczących konieczności opracowania i przestrzegania minimalnych regulacji w zakresie właściwej kontroli i rozporządzania środkami klientów, przechowywanych przez prawników z państw Wspólnoty. Art. 3.8 wyznacza minimalne standardy, jakich należy przestrzegać, nie koliduje jednak ze szczegółowymi regulacjami krajowymi przewidującymi pełniejszą lub bardziej ścisłą ochronę środków klientów.

Prawniki rozporządzający środkami klienta, nawet prowadząc działalność transgraniczną, musi przestrzegać zasad określonych przez jego rodzimą advokaturę. Prawnik musi być świadom kwestii, które mogą wynikać w przypadku, gdy zastosowanie mają regulacje

kilku Państw Członkowskich – zwłaszcza, gdy prawnik prowadzi stałą działalność w przyjmującym Państwie Członkowskim zgodnie z dyrektywą o stałym wykonywaniu zawodu prawnika.

Komentarz do art. 3.9 – Ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej

Art. 3.9.1 odzwierciedla zalecenie, również przyjęte przez CCBE w Brukseli w listopadzie 1985 r., aby wszyscy prawnicy na terenie Wspólnoty byli ubezpieczeni od ryzyka roszczeń przeciwko nim z tytułu braku staranności w wykonywaniu obowiązków zawodowych.

Art. 3.9.2 rozpatruje przypadek, gdy niemożliwe jest uzyskanie takiego ubezpieczenia na zasadach określonych w art. 3.9.1.

Komentarz do art. 4.1 – Zasady właściwego postępowania w sądzie

Artykuł ten nakłada na prawnika obowiązek przestrzegania regulaminów sądów i trybunałów, przed którymi występuje.

Komentarz do art. 4.2 – Uczciwe prowadzenie postępowania

Artykuł dotyczy zasady ogólnej, że w postępowaniach kontradyktoryjnych prawnik nie może podejmować prób uzyskania nieuczciwej przewagi nad stroną przeciwną. Przykładowo, prawnik nie może kontaktować się z sędzią bez uprzedniego powiadomienia o tym prawnika strony przeciwnej ani nie może przedstawiać dowodów, notatek ani dokumentów bez powiadomienia o nich prawnika strony przeciwnej we właściwym czasie, chyba że odpowiedni regulamin postępowania dopuszcza takie działania. W zakresie dopuszczalnym przepisami prawa, prawnik nie może ujawniać ani przekazywać sądowi propozycji zawarcia ugody zgłoszonych przez stronę przeciwną lub jej prawnika bez wyraźnej zgody prawnika strony przeciwnej. Patrz również art. 4.5.

Komentarz do art. 4.3 – Zachowanie przed sądem

Artykuł zwraca uwagę na konieczność zachowania równowagi między szacunkiem dla sądu i prawa z jednej strony a dążeniem do obrony interesu klienta z drugiej strony.

Komentarz do art. 4.4 – Informacje nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd

Postanowienie to wdraża zasadę, zgodnie z którą prawnik nie może nigdy świadomie wprowadzić sądu w błąd. Jest to niezbędny warunek do zbudowania relacji wzajemnego szacunku między sądami i prawnikami.

Komentarz do art. 4.5 – Rozszerzenie na arbitrów itp.

Postanowienie to rozszerza stosowanie poprzedniego artykułu dotyczącego sądów także na relacje prawnika z innymi organami pełniącymi funkcje sądowe lub quasi-sądowe.

Komentarz do art. 5.1 – Poczucie wspólnoty zawodowej

Postanowienia te, oparte na treści Deklaracji z Perugii, podkreślają, że w interesie zawodu prawnika leży utrzymanie między poszczególnymi jego przedstawicielami relacji opartych na zaufaniu i współpracy. W żadnym wypadku jednak nie może to być usprawiedliwieniem dla przedkładania interesów grupy zawodowej nad interesy sprawiedliwości lub klientów (patrz także komentarz do art. 2.7).

Komentarz do art. 5.2 – Współpraca między prawnikami z różnych Państw Członkowskich

Postanowienie to również stanowi rozwinięcie zasady sformułowanej w Deklaracji z Perugii w celu uniknięcia nieporozumień w kontaktach między prawnikami z różnych Państw Członkowskich.

Komentarz do art. 5.3 – Korespondencja między prawnikami

W niektórych Państwach Członkowskich przyjęło się, że informacje wymieniane między prawnikami (pisemnie lub ustnie) uznaje się zawsze za mające charakter poufny. Oznacza to, że ich treść nie może zostać ujawniona osobom trzecim, przekazana klientom prawników ani w żadnym wypadku nie może zostać przedstawiona przed sądem. W innych Państwach Członkowskich taki status zyskują wyłącznie informacje z korespondencji oznaczonej jako „poufna” [*confidential*].

W jeszcze innych Państwach Członkowskich prawnik ma obowiązek informowania klienta o wszelkich istotnych przypadkach porozumiewania się z kolegami reprezentującymi stronę przeciwną. W takim wypadku oznaczenie pisma jako „poufne” oznacza jedynie, że treść wiadomości dotyczy sprawy i jest przeznaczona dla prawnika – adresata oraz jego klienta, a nie może być wykorzystywana przez osoby trzecie.

W niektórych państwach, prawnik, który chce wskazać, że wysyła pismo jako propozycję zawarcia ugody w sprawie, które jednak nie ma być przedstawione w sądzie, musi je oznaczyć jako „bez uszczerbku” [*without prejudice*].

Wyżej wymienione różnice krajowe rodzą szereg nieporozumień. Dlatego też prowadząc korespondencję transgraniczną prawnicy muszą wykazywać się daleko idącą ostrożnością.

Przed wysłaniem do kolegi w innym Państwie Członkowskim pisma, którego treść ma być zachowana w poufności między prawnikami lub które ma mieć status „bez uszczerbku”, prawnik powinien upewnić się najpierw, że pismo zostanie odebrane na takich zasadach. Prawniki muszą wyraźnie zaznaczyć charakter takiego pisma w nagłówku dokumentu lub w liście przewodnim.

Prawniki-adresaci, którzy nie mogą przestrzegać ani zagwarantować przestrzegania zasady, na jakiej pismo jest wysyłane, musi o tym fakcie niezwłocznie powiadomić prawnika-nadawcę, aby komunikacja nie doszła do skutku. Jeżeli informacja została już odebrana, adresat musi zwrócić ją nadawcy nie ujawniając jej treści i nie powołując się na nią w żaden sposób; jeśli przepisy prawa w kraju adresata nie pozwalają mu na spełnienie tego wymogu, musi on niezwłocznie powiadomić o tym fakcie nadawcę.

Komentarz do art. 5.4 – Opłaty za polecenie

Artykuł przywołuje zasadę, w myśl której prawnik nie powinien płacić ani otrzymywać wynagrodzenia za samo polecenie klienta, co niesłoby za sobą ryzyko ograniczenia wolności wyboru prawnika przez klienta lub szkodziłoby interesowi klienta w poleceniu mu osoby, która zapewni mu najlepszą możliwą obsługę. Zapisy artykułu nie zakazują porozumień między prawnikami dotyczących stosownego dzielenia się honorariami (patrz także komentarz do art. 3.6).

W niektórych Państwach Członkowskich prawnicy mogą w pewnych przypadkach przyjąć i zatrzymać prowizję pod warunkiem, że służy to interesom klienta, a klient został o tym poinformowany i wyraził zgodę na taką prowizję. W takich wypadkach, prowizja zatrzymana przez prawnika stanowi część wynagrodzenia za usługi świadczone na rzecz klienta i nie podlega zakazowi pobierania opłat za polecenie, które mają na celu eliminację nieujawnionych zysków osiągniętych przez prawników.

Komentarz do art. 5.5 – Kontakty ze stroną przeciwną

Postanowienie to odzwierciedla powszechnie przyjętą zasadę i ma na celu zarówno promowanie sprawnego prowadzenia działalności przez prawników, jak i uniemożliwianie prób wykorzystania klientów innych prawników.

Komentarz do art. 5.6 – Zmiana prawnika

Art. 5.6 dotyczył zmiany prawnika. Został wykreślony z Kodeksu w dniu 6 grudnia 2002 r.

Komentarz do art. 5.7 – Odpowiedzialność za honoraria

Ogólnie rzecz biorąc postanowienia niniejszego artykułu potwierdzają stanowisko przyjęte w Deklaracji z Perugii. Z uwagi na fakt, że odpowiedzialność za nieuregulowane honoraria jest źródłem częstych nieporozumień między prawnikami z różnych Państw Członkowskich, prawnik chcący ograniczyć lub wyłączyć swoją odpowiedzialność za honorarium zagranicznego kolegi powinien sprecyzować tę kwestię w odpowiednim porozumieniu na początku współpracy.

Komentarz do art. 5.8 – Stały rozwój zawodowy

Śledzenie zmian w prawie to zawodowy obowiązek. W szczególności prawnicy powinni mieć świadomość coraz większego wpływu prawa europejskiego na obszary ich praktyki prawnej.

Komentarz do art. 5.9 – Spory pomiędzy prawnikami z różnych Państw Członkowskich

Prawnik ma prawo dochodzić swoich praw na drodze prawnej lub w inny dostępny mu sposób przeciwko koledze w innym Państwie Członkowskim. Niemniej jednak zaleca się, aby w sytuacji naruszenia zasad etyki zawodowej lub sporu o charakterze zawodowym, przed wstąpieniem na drogę prawną prawnicy wyczerpali możliwości polubownego rozwiązania sporu, także z pomocą ich adwokatów lub stowarzyszeń prawniczych.